Łukasz Deda

Orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności

Łukasz Deda

Orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności

Szczecin-Londyn 2021

Tytuł: Orzeczenie kary łącznej
pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności
Autor: Łukasz Deda
Recenzent: dr hab. Prof. PRz Marcin Jurgilewicz
Komitet Naukowy:
Prof. UG dr hab. Sylwia Pangsy-Kania, Prof. dr hab. Włodzimierz Szpringer,
Prof. zw. dr hab. Jerzy Kisielnicki, Prof. UW dr hab. Grzegorz Karasiewicz,
Prof. UZ dr hab. Arkadiusz Świadek
Projekt okładki: Tomek Przewrocki
Korekta językowa, skład oraz druk: Jacek Storm
Miejsce i data wydania: Szczecin
Wydawcy:
Naukowe Wydawnictwo IVG
ul. Andrzeja Małkowskiego 30/1, 70-304 Szczecin,
Polska
www.wydawnictwoivg.pl
e-mail: biuro@wydawnictwoivg.pl

Naukowe Wydawnictwo IVG

Scientific Publishing House IVG LTD
Kemp House 152-160, City Road, EC1V 2NX Londyn,
Wielka Brytania
www.publishinghouseivg.co.uk
e-mail: office@publishinghouseivg.co.uk

Scientific Publishing House IVG

ISBN (Wielka Brytania) 978-83-66726-04-8 e-Book
ISBN (Polska) 978-1-912966-11-0 e-Book

© Copyright by Scientific Publishing House IVG LTD

Spis treści

Wstęp **4**

Instytucja Kary Łącznej **5**

Zakończenie **21**

Bibliografia **22**

Literatura 22
Akty prawne 23
Orzecznictwo 23

Recenzja **25**

Wstęp

Publikacja, którą oddaję w Państwa ręce, jest próbą omówienia instytucji kary łącznej pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności. Z punktu widzenia praktyki prawa karnego owa instytucja ma wielkie znaczenie, ponieważ często zdarza się, iż sprawca dopuszcza się dwóch lub więcej przestępstw. W następstwie ustawodawca określił sposób łączenia kar w oparciu o zasady prawnokarne. Idea kary łącznej wywodzi się z porewolucyjnej Francji, w której celem było zerwanie z surowymi karami. Celem niniejszej publikacji jest przedstawienie orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności pod rządami Kodeksu karnego początkowo z roku 1932, a następnie z roku 1969 oraz z roku 1997, uwzględniając wszystkie nowelizacje tej kodyfikacji w zakresie instytucji kary łącznej.

Autor
Łukasz Deda

Instytucja kary łącznej

Instytucja kary łącznej pojawiła się w polskim systemie prawnym wraz w wejściem w życie Kodeksu karnego z 1932 roku.[1] W kwestii ustalania jej wymiaru ustawodawca od początku zdecydował się na tzw. system mieszany „polegający na wymierzaniu kary za każde poszczególne przestępstwo, następnie zaś na wymierzaniu jednej kary łącznej, która jednak bynajmniej nie ma polegać na zliczaniu wszystkich kar poszczególnych, a jedynie brać je za swą podstawę"[2]. Kodeks przewidywał także odstępstwo o zasady łączenia kar tego samego rodzaju, pozwalając na łączenie kary więzienia z karą aresztu poprzez wymierzenie jednej kary łącznej więzienia. Przepis art. 31 § 1 i 3 określający zasady wymiaru tego typu kary łącznej został umiejscowiony w Rozdziale V Kodeksu „Zbieg przestępstw i przepisów ustawy" i miał zastosowanie

[1] Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny, Dz. U. 1932 nr 60 poz. 571.
[2] K. Sobolewski, A Laniewski, *Polski Kodeks Karny z 11 VII. 1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymanymi w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem*, Lwów 1932, s. 24.

wyłącznie w przypadku jednoczesnego skazania na karę więzienia i aresztu. W takim przypadku wymierzano wyłącznie karę więzienia, powiększając jej wymiar o orzeczoną długość kary łącznej przy zastosowaniu odpowiedniego przelicznika.

Kara ograniczenia wolności została wprowadzona po raz pierwszy w Kodeksie karnym z 1969 r.[3] Od początku podlegała ona łączeniu z karą pozbawienia wolności, przy czym ustawa traktowała je jako kary tego samego rodzaju, przyjmując jako wspólny mianownik karę pozbawienia wolności[4]. Kodeks przewidywał orzeczenie kary łącznej w przypadku zbiegu przestępstw, gdy za poszczególne przestępstwa wymierzono kary tego samego rodzaju lub kary podlegające łączeniu według zasad określonych w art. 67 § 1 Kodeksu.

Zgodnie z art. 85 § 1 Kodeksu karnego z 1997 r.[5] (dalej jako: KK) „jeżeli sprawca popełnił dwa lub więcej przestępstw i wymierzono za nie kary tego samego rodzaju albo inne podlegające łączeniu, sąd orzeka karę łączną". W pierwotnym brzmieniu przepis miał zastosowanie w przypadku, gdy jeden sprawca popełnił kilka przestępstw zanim zapadł pierwszy wyrok, choćby nieprawomocny, co do któregokolwiek z tych przestępstw. Na podstawie ustawy z 20 lutego 2015 r.

---

[3] Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny, Dz. U. 1969 nr 13 poz. 94.
[4] Z. Krauze, *Kara łączna w polskim prawie karnym*, Palestra 16/1(169), Warszawa 1972, s. 52.
[5] Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553.

dokonano zmiany przesłanek pozwalających na kwalifikację dokonanych przez sprawcę czynów jako ciągu przestępstw. Zmiana miała na celu wyeliminowanie rozbieżności w interpretacji przepisu[6]. Zgodnie z uzasadnieniem projektu nowelizacja spowodowała odejście od uzależnienia zbiegu przestępstw, od ich popełnienia przed pierwszym, chociażby nieprawomocnym wyrokiem. Od chwili wejścia w życie zmian, kara łączna wymierzana jest w przypadku popełnienia dwóch lub więcej przestępstw. Łączone są nie tylko kary orzeczone w ramach jednego postępowania, ale także kary za przestępstwa uprzednio popełnione przez sprawcę, pod warunkiem, że nie zostały wykonane w całości[7]. Norma zawarta w przepisie art. 85 KK ma charakter nakazu, a więc spełnienie określonych w nim przesłanek obliguje sąd do wymierzenia kary łącznej, pod warunkiem, że orzeczenie kary łącznej niesie ze sobą skutki zgodne z interesem procesowym skazanego[8].

Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisu dla orzeczenia kary łącznej konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek – istnienie zbiegu przestępstw oraz orzeczenie za

---

[6] S. Żółtek, *Kara łączna w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych – przegląd wiodącej problematyki*, [w:] *Studia i Analizy Sądu Najwyższego*, red. K. Ślebzak, Warszawa 2011, s. 189 i n.
[7] Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy, Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2393, VII kadencja Sejmu, http://www.sejm.gov.pl-/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2393 (dostęp: 03.03.2020).
[8] Wyrok Sądu Najwyższego, Izba Karna z dnia 17 września 2004 r. IV KK 168/04.

przestępstwa pozostające w zbiegu kar tego samego rodzaju lub innych, jeżeli podlegają one łączeniu. Konieczne jest przy tym, aby zachodził tzw. realny zbieg przestępstw, a więc nie zbieg pozorny, który polega na popełnieniu przez sprawcę dwóch lub więcej zachowań, które jednak składają się na jeden czyn. Co do zasady łączeniu podlegają kary tego samego rodzaju. Wyjątek zachodzi w przypadku jednoczesnego orzeczenia kary ograniczenia wolności oraz pozbawienia wolności, które podlegają łączeniu na zasadach określonych w art. 87 § 1 i 2 KK.

Warunek istnienia zbiegu przestępstw dla orzeczenia kary łącznej nie jest bezwzględny. Zgodnie z art. 89 § 2 KK podstawą do wymierzenia kary łącznej mogą być kary wymierzone i podlegające wykonaniu. Wyłączeniu podlegają zatem zarówno kary już wykonane, jak i uznane za wykonane. Podstawą uznania kary ograniczenia wolności za wykonaną może być zgodnie z art. 83 KK zwolnienie od reszty kary na mocy orzeczenia sądu[9]. W takim przypadku pomimo niewykonania całości kary uprzednio orzeczonej nie będzie ona podlegała łączeniu z później orzeczoną karą pozbawienia wolności. Pojęcie kar podlegających wykonaniu nie jest także

[9] Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach, II Wydział Karny z dnia 27 października 2016 r.
II AKa 403/16, Legalis 1546731.

tożsame z karami, które w chwili orzekania są w fazie wykonania, jak wskazano w orzecznictwie „ograniczałoby zastosowanie tej instytucji jedynie do incydentalnych przypadków[10]". Niedopuszczalność łączenia kar już wykonanych potwierdza wykreślenie w ramach tej samej nowelizacji Kodeksu art. 92 KK, który pozwalał na ich uwzględnienie przy orzekaniu kary łącznej. Podleganie wykonaniu należy utożsamiać z nieuchronnością wykonania, a zatem zawieszenie postępowania wykonawczego w myśl art. 15 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego (dalej jako: KKW) jest irrelewantne dla zastosowania art. 85 § 2 KK. A zatem, podsumowując wcześniejsze rozważania można wyłączyć z możliwości orzeczenia kary łącznej (a więc, także kar łącznych pozbawienia wolności i ograniczenia wolności) stany faktyczne, w których:

- kary zostały wykonane w całości;
- wykonanie kar nie jest możliwe ze względu na darowanie kar lub amnestię;
- wykonanie kar uległo przedawnieniu;
- wyrok, na podstawie którego orzeczono daną karę nie posiada jeszcze waloru prawomocności;
- skazanie uległo zatarciu poprzez ułaskawienie;

[10] Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, II Wydział Cywilny z dnia 24 marca 2016 r. II AKa 27/16, Legalis 1482011.

- sąd pozbawił kare przymiotu prawomocności[11].

Pewnym zagadnieniem prawnym, które wymaga omówienia przy okazji określenia warunków wymierzenia przez sąd kary łącznej pozbawienia wolności i ograniczenia wolności jest kwestia związana z uwzględnieniem przy wymiarze kary łącznej, kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania. Za trafny należy uznać pogląd, zgodnie z którym, jeżeli kara pozbawienia wolności została orzeczona z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, nie podlega ona łączeniu z karą ograniczenia wolności[12].

Przy okazji badania przesłanek wydania wyroku łącznego, o których mowa w art. 85 § 1 KK należy określić zakres pojęciowy użytego przez ustawodawcę sformułowania „dwa lub więcej przestępstw". Nie każda wielość zachowań, które wyczerpują znamiona czynów, o których mowa w przepisach Kodeksu karnego jest wielością przestępstw. Należy wyłączyć z hipotezy przepisu tzw. przestępstwa zbiorowe, które stypizowane są "(…) w ten sposób, że spełnienie ich znamion następuje tylko i wyłącznie wtedy, gdy sprawca podejmie dany rodzaj zachowania wielokrotnie"[13]. Przepis nie ma także

[11] B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania w formie aktu łaski,* Prokuratura i Prawo 2009, nr 1, s. 43
[12] D. Kala, M. Klubińska, *Kara łączna i wyrok łączny,* Kraków 2017, s. 68-73.
[13] T. Dukiet-Nagórska, *Tak zwane przestępstwa zbiorowe w polskim prawie karnym*, Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Katowice 1987, s. 21.

zastosowania w przypadku popełnienia przez sprawcę tzw. przestępstwa złożonego, które „cechuje to, poszczególne akty stanowią już same dla siebie przestępstwa, a kumulując się, dają podstawę dla innego przestępstwa”[14], jak również do przestępstw dwuaktowych, które zostały opisane w ustawie poprzez użycie „dwóch czasowników, których łączna realizacja tworzy czyn zabroniony”[15]. Pozorny zbieg przestępstw, który wyklucza orzekanie kary łącznej ma miejsce także w przypadku przestępstw, które można popełnić zarówno jednym czynem, jak i wieloma czynami, np. przestępstwo szpiegostwa określone w art. 130 § 2 KK.

Zgodnie z art. 85a KK, orzekając karę łączną sąd powinien wziąć pod uwagę cele jaki kara ma osiągnąć względem skazanego oraz potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa. Przepis w pewnej mierze powiela dyrektywy określone w art. 53 § 1 KK. Przepis nie wyczerpuje kryteriów, jakimi powinien kierować się sąd podczas określania wymiaru kary łącznej. Ma on za zadanie określenie dyrektyw priorytetowych poprzez użycie sformułowania „przede wszystkim”[16]. Zgodnie z ugruntowanym orzecznic-

[14] W. Wolter, Nauka o przestępstwie, Warszawa 1973, s. 328.
[15] Tamże.
[16] Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, II Wydział Karny z dnia 30 marca 2017 r. II AKa 23/17, Legalis 1599088.

twem, przy ustalaniu wymiaru kary łącznej należy brać również pod uwagę zachowanie skazanego po orzeczeniu kar podlegających łączeniu[17]. Na ustalenie kary łącznej wpływ mają także czynniki, o których mowa w art. 571 § 1 Kodeksu postępowania karnego, w szczególności warunki rodzinne, majątkowe oraz stan zdrowia skazanego. Orzeczenie przez sąd surowszej kary łącznej może być także wynikiem większej liczby przestępstw popełnionych przez skazanego, co świadczy o większym stopniu jego demoralizacji[18].

Artykuł 86 KK określa zasady odnoszące się do wymiaru kar łącznych. W przedmiotowym przepisie przyjęto rozwiązanie kwalifikowane w doktrynie jako system modyfikowany[19], zgodnie z którym kara łączna nie może być niższa od najwyższej z orzeczonych kar i nie może przekroczyć sumy orzeczonych kar ani wskazanych w art. 86 § 1 KK górnych granic dla poszczególnych rodzajów kar. W przedmiocie kary ograniczenia wolności są to dwa lata, przy czym w przypadku łączenia jej z karą pozbawienia wolności stosuje się górne ograniczenie dla tej kary, a zatem istnieje możliwość orzeczenia maksymalnie 20 lat. Należy zwrócić uwagę, że

---

[17] Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, II Wydział Karny z dnia 17 stycznia 2017 r. II AKa 196/16, Legalis 1564503.
[18] Tamże.
[19] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz.* Wyd. 6, Warszawa 2019, Legalis.

górną granicą kary pozbawienia wolności jest lat 15, a więc także w przypadku tej kary, orzeczenie jednocześnie lub też przed jej wykonaniem dodatkowej kary ograniczenia wolności powoduje jej uwzględnienie w wymiarze kary łącznej.

Zgodnie z art. 87 § 1 KK w razie skazania za zbiegające się przestępstwa na kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności sąd wymierza karę łączną pozbawienia wolności. Wskazany przepis zawiera normę nakazującą sądowi wymierzenie kary łącznej pozbawienia wolności pod warunkiem, że przestępstwa, za które wymierzono karę pozbawienia wolności i ograniczenia wolności pozostają w zbiegu. Przepis stanowi wyjątek od ogólnej zasady łączenia wyłącznie kar tego samego rodzaju. W orzecznictwie podkreśla się, że wynika to z braku możliwości równoczesnego wykonania wskazanych kar[20]. Należy dodać, że w przypadku przekształcenia kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności, nie wszystkie nałożone przez sprawcę dodatkowe obowiązki zostają „pochłonięte" przez karę pozbawienia wolności. Jak wskazała G. Rejman, łączna kara pozbawienia wolności nie niweczy tych obowiązków, które zostały orzeczone poza karą pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, ale wyłącznie

[20] Wyrok Sądu Najwyższego, Izba Karna z dnia 9 lipca 2003 r. III KK 276/03, Legalis 58234.

w sytuacji, gdy kara została warunkowo zawieszona[21]. Na skutek orzeczenia Trybunały Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., które zostanie szerzej omówione w dalszej części, przepis stracił moc obowiązującą w zakresie, w jakim nakazywał sądowi wymierzenie kary łącznej pozbawienia wolności[22].

Przepis art 87 § 2 KK, dodany ustawą nowelizująca Kodeks karny z dnia na podstawie ustawy z 20 lutego 2015 r. wprowadził możliwość wymierzenia przez sąd kary łącznej pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, bez obowiązku połączenia tych kar i orzeczenia jednej kary łącznej pozbawienia wolności. W przypadku gdy za zbiegające się przestępstwa wymierzono kary pozbawienia wolności oraz ograniczenia wolności i kara łączna pozbawienia wolności nie przekroczyłaby 6 miesięcy, a kara łączna ograniczenia wolności – 2 lat, zgodnie z ww. przepisem sąd może orzec te kary łączne jednocześnie, jeżeli cele kary zostaną w ten sposób spełnione. Norma stanowi *lex specialis* względem art. 87 § 1 KK. W doktrynie wskazuje się, że *ratio legis* omawianego przepisu jest umożliwienie sądowi uniknięcia orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności, w przypadku, gdy jej wymiar

[21] G. Rejman, w: Rejman, *Kodeks karny*, *Komentarz.* Warszawa 1999, s. 1219.
[22] Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. P 20/17 Legalis 1939775.

„nie byłby konieczny dla spełnienia celów kary”[23]. Maksymalny wymiar kary wskazany w przepisie jest określany jako „hipotetyczny sądowy wymiar kar łącznych”[24]. Oznacza to, że przesłanką do orzeczenia jednocześnie kary łącznej ograniczenia wolności i pozbawienia wolności jest dokonanie przez sąd wymiaru kary łącznej pozbawienia wolności na podstawie art. 87 § 1 KK, a następnie, jeśli łączny okres wyliczonej w ten sposób kary pozbawienia wolności jest krótszy niż sześć miesięcy, a jednocześnie kara ograniczenia wolności nie przekracza lat dwóch - sąd zyskuje dodatkowe uprawnienie do orzeczenia jednocześnie obydwu kar, a więc zostaje wyłączony nakaz, o którym mowa w § 1 przedmiotowego przepisu. Założenia przepisu wykazują pewną analogie z dodanym w wyniku nowelizacji art. 37b KK. Przepis pozwala na orzeczenie przez sąd kary określanej w doktrynie jako kara mieszana[25]. Polega ona na wymierzeniu jednocześnie przez sąd kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, w przypadku, gdy spełnione są określone w przepisie przesłanki. W orzecznictwie wskazuje się, że kara wymierzana na podstawie art. 37b KK ma charakter sekwencyjny, przy czym

---

[23] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz.* Wyd. 6, Warszawa 2019.
[24] M. Bielski, *Nowelizacja prawa karnego 2015*, Kraków 2015 s. 541.
[25] Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2393, VII kadencja Sejmu, s. 11, http://www.-sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=2393 (dostęp: 20.05.2020 r.).

powinna być traktowana jako jedna kara. W takiej sytuacji, w przypadku, gdy w późniejszym okresie dojdzie do wymiaru kary łącznej, na podstawie kary wcześniej orzeczonej na podstawie przedmiotowego przepisu, jest ona wymierzana na podstawie art. 87 § 2 KK, a zatem sąd powinien wymierzyć jednocześnie karę łączną pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, bez zastosowania zasad określonych w § 1 wskazanego przepisu[26].

W dniu 11 czerwca 2019 r. zapadł Wyrok Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt P 20/17 odnoszący się do nakazu orzeczenia kary łącznej, który jest zawarty w art. 87 § 1 KK. Trybunał uznał, że „Art. 87 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2018 r. poz. 1600, ze zm.) w zakresie, w jakim nakłada na sąd obowiązek połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności oraz wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności po dokonaniu zamiany kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności, jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 175 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”[27]. Postanowieniem z dnia 23 lutego 2018 r. Sąd Rejonowy w Dąbrowie Górniczej (dalej: SR w Dąbrowie) przedstawił Trybunałowi Konstytucyjnemu

[26] Wyrok Sądu Najwyższego, Izba Karna z dnia 29 maja 2018 r., II KK 155/18, Legalis nr 1825475.
[27] Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. P 20/17 Legalis 1939775.

pytanie prawne, czy normy zawarte w art. 87 § 1 i 2 KK, w zakresie, w jakim obligują sąd do wymierzenia kary łącznej pozbawienia wolności, w przypadku braku spełnienia przesłanek z art. 87 § 2 KK, są zgodne z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 175 ust. 1 i art. 178 ust. 1 Konstytucji, z art. 6 ust. 1 i ust. 3 lit. a Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.; oraz z art. 20 i art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 303 z 14.12.2007, s. 1). Problem konstytucyjny związany był z obligatoryjnym charakterem orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności, który może prowadzić do naruszenia gwarancji sądowej w zakresie kontroli merytorycznych przesłanek takiego orzeczenia. W takiej sytuacji w wyroku łącznym sąd wymierza skazanemu karę mającą wyższy stopień dolegliwości niż wymierzone mu kary jednostkowe. Przepis zobowiązuje sąd do orzeczenia kary pozbawienia wolności bez badania okoliczności przemawiających przeciwko zamianie kary ograniczenia wolności na karę pozbawienia wolności. W takiej postaci może on godzić prawo do sprawiedliwego wyroku wyrażone w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Trybunał wskazał, że kontrola przesłanek pozbawienia wolności, dokonywana przez sąd w trakcie orzekania jest jednym z najważniejszych środków ochrony wolności osobistej jednostki. Dotychczasowe brzmienie przepisu pozbawiało

sąd rzeczywistej kompetencji do orzeczenia kary w granicach uznania, sprowadzając sąd do „roli notarialnej", co stoi w oczywistej sprzeczności z zasadą wyrażoną w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Przedmiotowy przepis, nakazujący orzeczenie kary łącznej pozbawienia wolności w przypadku zbiegu z karą ograniczenia wolności został uznany również za sprzeczny z art. 175 ust. 1 ustawy zasadniczej, który statuuje zasadę wyłączności sądów w sprawowaniu władzy sądowniczej. wydanie przez sąd orzeczenia w przedmiocie kary łącznej Trybunał zakwalifikował jako czynność, która również stanowi sprawowanie wymiaru sprawiedliwości. Z tego względu bezwzględny nakaz wyrażony w art. 75 § 1 KK stanowi istotne ograniczenie w tym zakresie. Zdaniem Trybunału, obowiązek sądów w przedmiocie ochrony wolności jednostki jest nie do pogodzenia z obecną treścią przepisu. Sądy powinny mieć zagwarantowaną możliwość kontroli przesłanek pozbawienia wolności, pełnią one funkcję strażnika wolności osobistej jednostek, która została zagwarantowana zarówno przez Konstytucję, jak i wiążące akty prawa międzynarodowego. Z tych wszystkich względów Trybunał uznał, że art. 87 § 1 KK w takim zakresie, w jakim wiąże sądy w zakresie obowiązku połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, w karę łączną pozbawienia wolności

jest niezgodny z art. 45 ust. 1 oraz art. 175 ust. 1 Konstytucji RP.

Na podstawie omówionego wyżej wyroku Trybunału Konstytucyjnego przepis art. 87 § 1 KK utracił z dniem 18 czerwca 2019 r. moc, w zakresie obowiązku orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności[28]. Wobec powyższego konieczne jest dokonanie analizy skutków orzeczenia w przedmiocie orzekania kary łącznej ograniczenia wolności i pozbawienia wolności. Jeżeli zniesiony został bezwzględny nakaz orzeczenia w takim przypadku kary łącznej pozbawienia wolności, oznacza to, że możliwość wydania przez sąd wyroku, w którym jednocześnie orzeka karę łączną pozbawienia wolności i ograniczenia wolności nie jest ograniczona do sytuacji, w której zostały spełnione przesłanki, o których mowa w art. 87 § 2 KK. Podsumowując zatem wszystkie omówione wyżej zasady wymiaru kary łącznej, ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia, jakie ma w tym zakresie przedmiotowe orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego możliwe jest sformułowanie zasad, na jakich może być orzeczona kara łączna pozbawienia oraz ograniczenia wolności.

[28] Dz.U. 2019 poz. 1135.

Po pierwsze konieczne jest popełnienie przez sprawcę kilku czynów wypełniających znamiona przestępstw, z wyłączeniem tych, które składają się na jeden czyn zabroniony (nie zachodzi pozorny zbieg przestępstw). Za popełnione czyny powinny być wymierzone kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności. Kary uwzględniane przez sąd, przy wymiarze kary łącznej powinny podlegać wykonaniu. Dla orzeczenia kary łącznej ograniczenia wolności i pozbawienia wolności nie muszą być już spełnione przesłanki z art. 87 § 2 KK, co jednak nie oznacza, że możliwe jest orzeczenie jednocześnie tych dwóch typów kar w każdym przypadku. Wymiar kary łącznej, a więc także decyzja sądu, co do niepołączenia w wyroku łącznym kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności jest bowiem uzależniona od dyrektyw wymiaru kary łącznej określonych bezpośrednio w art. 85a KK i pośrednio w bogatym orzecznictwie z tego zakresu.

Zakończenie

Podsumowując, niniejsze opracowanie pozwoliło na potwierdzenie tezy, iż obecnie niewątpliwie, celem orzeczenia kary łącznej jest doprowadzenie do takiej sytuacji, jaka miałaby miejsce, gdyby przestępstwa objęte wyrokami jednostkowymi były jednocześnie sądzone. Należy również wskazać, że kara łączna nie ma na celu tworzenie korzystniejszej sytuacji prawnej dla skazanego, bowiem żaden przepis postępowania karnego nie nakazuje sądowi stosowanie zasady absorbcji przy wydawaniu wyroku łącznego.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Bielski M., *Nowelizacja prawa karnego 2015*, Kraków 2015.

Dukiet-Nagórska T., *Tak zwane przestępstwa zbiorowe w polskim prawie karnym,* Prace naukowe Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Katowice 1987.

Grześkowiak A., Wiak K. (red.), *Kodeks karny. Komentarz,* Wyd. 6, Warszawa 2019.

Kala D., Klubińska M., *Kara łączna i wyrok łączny,* Kraków 2017, s. 68-73.

Rejman G., *Kodeks karny, Komentarz*, Warszawa 1999.

Sobolewski K., Łaniewski A., *Polski Kodeks Karny z 11 VII. 1932 r. wraz z prawem o wykroczeniach, przepisami wprowadzającymi i utrzymanymi w mocy przepisami kodeksu karnego austriackiego, niemieckiego, rosyjskiego i skorowidzem,* Lwów 1932.

Stefańska B.J., *Zatarcie skazania w formie aktu łaski,* Prokuratura i Prawo Nr 1, 2009.

Wolter W., *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973.

Żółtek S., *Kara łączna w orzecznictwie Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych – przegląd wiodącej problematyki,* [w:] red. Ślebzak K., *Studia i Analizy Sądu Najwyższego,* Warszawa 2011.

Akty prawne

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. Kodeks karny, Dz.U. 1932 nr 60 poz. 571.

Ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. Kodeks karny, Dz. U. 1969 nr 13 poz. 94.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553.

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.

Orzecznictwo

Wyrok Sądu Najwyższego, Izba Karna z dnia 9 lipca 2003 r., III KK 276/03, Legalis 58234.

Wyrok Sądu Najwyższego, Izba Karna z dnia 17 września 2004 r. IV KK 168/04, Legalis 70719.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, II Wydział Cywilny z dnia 24 marca 2016 r. II AKa 27/16, Legalis 1482011.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach, II Wydział Karny z dnia 27 października 2016 r., II AKa 403/16, Legalis 1546731.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku, II Wydział Karny z dnia 17 stycznia 2017 r., II AKa 196/16, Legalis 1564503.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, II Wydział Karny z dnia 30 marca 2017 r. II AKa 23/17, Legalis 1599088.

Wyrok Sądu Najwyższego, Izba Karna z dnia 29 maja 2018 r., II KK 155/18, Legalis nr 1825475.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r. sygn. akt P 20/17, Dz. U. 2019 poz. 1135, Legalis 1939775.

Recenzja

Recenzowane opracowanie porusza zarówno dla prawa karnego materialnego, jak również karnistycznej praktyki procesowej istotną problematykę dotyczącą orzekania przez sądy kary łącznej pozbawienia wolności i ograniczenia wolności. Instytucja ta ma szczególne znaczenie nie tylko w aspekcie teoretycznym, ale zwłaszcza w praktycznym, tym samym podjęcie się tego zagadnienia wychodzi naprzeciw istotnym potrzebom w tym zakresie. Co prawda instytucja kary łącznej niejednokrotnie stawała się przedmiotem analizy przez karnistów na gruncie publikacji zwartych zwłaszcza – w komentarzach o ustawy – Kodeks karny, niemniej jednak zagadnienie to nie jest tak często przedmiotem rozważań ujętych w formule, jaką przyjął Autor. I tak recenzowane dzieło rozpoczyna się o krótkiej narracji historycznej wskazującej na obowiązywanie kary łącznej już w kodeksie karnym z 1932 r. ze wskazaniem wprowadzenia kary ograniczenia wolności z chwilą wejścia w życie kodeksu karnego z 1969 r.

Natomiast główną analizę dotyczącą tytułowej problematyki zaczęto od przywołania definicji kary łącznej ujętej w treści art. 85 aktualnie obowiązującej ustawy – kodeksu karnego z 1997 r. Autor słusznie podkreślił, że nie ma możliwości orzeczenia kary łącznej tak w przypadku kary pozbawienia wolności, jak i kary ograniczenia wolności, wówczas gdy kara została wykonana w całości, uległo jej przedawnienie bądź jej wykonanie nie jest możliwe z uwagi na jej darowanie lub amnestię bądź orzeczenie, na podstawie którego wymierzono karę nie posiada jeszcze waloru prawomocności, czy też skazanie uległo zatarciu poprzez ułaskawienie lub sąd pozbawił karę przymiotu prawomocności. Poza tym w recenzowanym opracowaniu słusznie podkreślono, że w przypadku orzeczenia przez sąd kary łącznej należy uwzględnić cele, jakie sankcja ta ma osiągnąć względem skazanego, jak i potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa, czego słuszność potwierdzono przywołanym orzecznictwem sądowym. W dalszej części rozważań Autor przywołał stanowisko Trybunału Konstytucyjnego w przedmiocie zmiany treści obligatoryjnego charakteru orzeczenia kary łącznej pozbawienia wolności wraz z konsekwencją tego orzeczenia skutkującego nowelizacją kodeksu karnego z 1997 r.

w tym zakresie. Z kolei w ostatniej części rozważań formułując konkluzję, że dla orzeczenia kary łącznej pozbawienia i ograniczenia wolności nie muszą być już spełnione przesłanki określone na gruncie kodeksu karnego z 1997 r. (art. 87 § 2), co nie jest jednoznaczne z możliwością orzeczenie jednocześnie tych dwóch typów kar w każdym przypadku.

Recenzowane opracowanie jawi się jako dzieło klarowne.

Podsumowując jestem zdania, że zarówno znajomość poruszonego zagadnienia, jak i poziom dywagacji teoretycznych w odniesieniu do praktyki przemawiają na rzecz uznania dzieła za ciekawe.

Dr hab. Marcin Jurgilewicz, Prof. PRz
Politechnika Rzeszowska im. Ignacego Łuksiewicza
Zakład Prawa i Administracji

Naukowe Wydawnictwo IVG
ul. Andrzeja Małkowskiego 30/1, 70-304
Szczecin, Polska
www.wydawnictwoivg.pl
e-mail: biuro@wydawnictwoivg.pl

Naukowe Wydawnictwo IVG

Scientific Publishing House IVG LTD
Kemp House 152-160, City Road, EC1V 2NX
Londyn, Wielka Brytania
www.publishinghouseivg.co.uk
e-mail: office@publishinghouseivg.co.uk

Scientific Publishing House IVG